

Nr 6.

Ankom till riksdagens kansli den 14 mars 1922 kl. 3 e. m.

Andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 5 i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åstadkommande i fråga om svenska aktiebolag av en statistisk utredning rörande förekomsten av s. k. gratisaktier m. m.

Uti en inom andra kammaren av herr Hage m. fl. väckt motion, nr 176, ha motionärerna yrkat, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t an- hålla, att Kungl. Maj:t måtte taga under övervägande och utreda, huruvida och på vilket sätt en statistisk redogörelse i huvudsaklig överensstämmelse med i motionen angivna riktlinjer måtte utarbetas och offentliggöras, belysande främst, i vilken utsträckning s. k. gratisaktier ingå i aktiestocken av svenska aktiebolag, vilken redogörelse helst även bör genom statistiska siffror åskådliggöra med avseende på resp. bolag förhållandet mellan vinst och utdelning å ena sidan samt realkapital (inbetalt kapital) och nominalkapital å andra sidan.

Motionen.

Beträffande motiveringen för det gjorda yrkandet får utskottet hänvisa till motionen.

Det i motionen framlagda ämnet kan anses utgöra en mindre del av ett större spörsmål, nämligen frågan om en svensk aktiebolagsstatistik i allmänhet. Tanken på en sådan statistik har framförts av statistiska kommittén, vilken i sitt år 1910 avgivna betänkande om Sveriges officiella statistik och dess allmänna organisation framställt förslag om statistik över aktiebolag. Sålunda har kommittén förordat,

Aktiebolagsstatistik.

att de officiella aktiebolags- och försäkringsregistren underkastas en speciell bearbetning för utredande av aktiebolagens beståndsförhållanden vid en viss tidpunkt;

Bihang till riksdagens protokoll 1922. 13 saml. 5 avd. 5 häft. (Nr 6.)

att sedan den ovan föreslagna utredningen blivit tilländabragt beståndsförhållandena år från år klargöras med ledning av registreringsmyndighetens dithörande kungörelse i de allmänna tidningarna samt rättens eller domarens kungörelser därsammastädes om aktiebolags iråkade konkurs;

att samtliga bolag vid bötesansvar åläggas att samtidigt med insändandet av balansräkning överlämna en efter av Kungl. Maj:t fastställt formulär upprättad statistisk redogörelse för sin affärsställning; samt

att på grundval av nämnda uppgifter en årlig statistik upprättas i huvudsak av den omfattning kommitténs betänkande närmare angiver.

Det av kommittén framförda förslaget har emellertid av skilda anledningar aldrig kommit till utförande, och vårt land är fortfarande i avsaknad av en allmän aktiebolagsstatistik, med undantag för en redan före kommitténs förslag utarbetad specialundersökning för åren 1906—1908.

I samband med den statistiska bearbetning av skattelängderna, som förut verkställts inom finansdepartementet för vissa år och numera är avsedd att årligen verkställas av statistiska centralbyrån, upptagas och behandlas aktiebolagen särskilt.

I den av statistiska centralbyrån utarbetade publikationen statistisk årsbok finnes även en särskild tabell, utarbetad på grund av till patent- och registreringsverket inkomna anmälningar om registrerade nya bolag, senare inbetalningar samt beslutad och verkställd ökning av aktiekapitalet. I de till grund för denna tabell liggande uppgifterna från patent- och registreringsverket har sedan år 1918 upptagits en särskild redovisning av gratisaktier. För tiden från och med nämnda år finnas sålunda en del primäruppgifter, som dock icke blivit offentliggjorda.

Till vissa nu pågående, ännu icke publicerade statistiska undersökningar återkommer utskottet längre fram.

Utskottet.

Vid behandling av motionen har utskottet icke kunnat undgå att finna, att motionärerna i viss mån överskattat betydelsen av en utredning av den beskaffenhet motionärerna föreslagit. Utdelning av gratisaktier torde icke utan vidare vara att jämföra med en sådan urvattning av aktiekapitalet, varom motionärerna talat. I en del fall har utdelning av gratisaktier skett allenast genom överflyttning av visst kapital från ett bolags fonder till aktiekapitalet. I de flesta fall torde utdelningen av sådana aktier föranletts av strävan hos bolagsledningarna att låta vinstmedlen, som ofta varit bundna i ett bolags rörelse, kvarstå för att trygga bolagets konsolidering eller utveckling.

Av många skäl vill det emellertid synas, som om en statistisk beräkning

av aktiebolagens ekonomiska bärighet, särskilt om en sådan beräkning ansluter sig till olika näringsgrenar, kan vara av stort intresse för det allmänna.

Enligt vad utskottet inhämtat pågår också på gemensamt föranstaltande av finansdepartementet, tull- och traktatkommittén samt socialiseringsnämnden en statistisk bearbetning av aktiebolagens balansräkningar för räkenskapsåren 1911—1920. Denna bearbetning avser de mera betydande bolagen inom åtskilliga branscher och torde komma att omfatta inemot tredjedelen av de 9,000 aktiebolag, vilka kunna beräknas för närvarande vara i verksamhet i vårt land. Vid utarbetandet av denna statistik har det visat sig, att bolagens balansräkningar, vilka äro uppställda efter helt olika system, icke utan vidare och först efter ingående granskning och justering ägna sig för statistisk behandling. Under denna bearbetning söker man bland annat noggrant utreda avkastningen på i bolagen nedlagt kapital, därvid hänsyn jämväl tages till sättet för aktiekapitalets tillkomst, således även till gratisaktier. Ifrågavarande statistik är avsedd att offentliggöras i avseende på de viktigaste resultaten med början redan innevarande år.

Den nu pågående utredningen synes, i jämförelse med den av motionärerna begärda, vara i alla hänseenden mera rationellt planerad, och det förväntas, att den kommer att medföra betydelsefulla resultat. Utskottet finner det därför lämpligast, att resultatet av denna utredning avvaktas, innan vidare statistiska undersökningar beträffande aktiebolagen igångsättas.

Som emellertid ifrågavarande utredning endast avser en begränsad tidsperiod, är frågan om en fortlöpande aktiebolagsstatistik därmed icke löst, och då behovet av en sådan statistik nu blivit av omständigheterna bekräftat, förefaller det lämpligt, att denna fråga sedermera upptages till förnyad prövning.

Med hänvisning till det nu anförda får utskottet hemställa,

att herr Hages m. fl. ifrågavarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 14 mars 1922.

På utskottets vägnar:

ERIK LAURÉN.

Närvarande: herrar Laurén, Norling, Västberg, Österström, Lindmark, Norsell, Kinmanson, Eklund, Hansson i Bäck och Uddenberg i Varberg.
